



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 47992/12

Neşe SADAY ve Diğerleri / Türkiye

Başkan

Robert Spano,

Hâkimler

Julia Laffranque,

Ledi Bianku,

Işıl Karakaş,

Paul Lemmens,

Valeriu Grițco,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 21 Kasım 2017 tarihinde Daire hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

4 Haziran 2012 tarihinde yapılan yukarıda anılan başvuruyu göz önüne alarak,

Davalı Hükümet tarafından ibraz edilen görüşleri ve bu görüşlere cevaben başvuranlar tarafından ibraz edilen görüşleri göz önüne alarak,

Gerçekleştirilen müzakerelerin sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup; Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAYLAR

1. Başvuranların listesi ekte yer almaktadır.
2. Türk Hükümeti (“Hükümet”) kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın Koşulları

3. Dava konusu olaylar, taraflarca ileri sürüldüğü şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir:

4. Başvuranlar 31 Ocak 2008 tarihinde İstanbul’un Zeytinburnu ilçesinde faaliyet gösteren ruhsatsız bir havai fişek atölyesinde meydana gelen bir patlamada yaşamını yitiren Orhan Saday’ın karısı, çocuğu ve kardeşleridir. Aynı patlamada diğer 20 kişinin öldüğü ve yaklaşık 115 kişinin de yaralandığı görülmektedir.

1. Hazırlık Soruşturması

5. Aynı gün, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, olaya yönelik olarak re’sen soruşturma başlatmıştır. Bu doğrultuda, fotoğraflar ve adli deliller dâhil olmak üzere olay yerinden deliller toplanmış ve bir olay tespit tutanağı hazırlanmıştır. Ayrıca Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, biri olay yerinden toplanan maddelerin kimyasal analizi için (“birinci bilirkişi raporu”) diğeri ise, herhangi bir Devlet makamı tarafındaki herhangi bir sorumluluk dâhil, patlamanın gerçekleşme koşulları ile patlamadan sorumlu olanların tespit edilmesi için (“ikinci bilirkişi raporu”) iki ayrı bilirkişi raporu hazırlanmasını istemiştir.

6. Çağdaş Hukukçular Derneğinin İstanbul şubesinden bir avukat, 4 Şubat 2008 tarihinde bu dernek adına, patlama olayıyla ilgili birçok kamu görevlisi hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

7. Soruşturma dosyasına 17 Mart 2008 tarihinde eklenen birinci bilirkişi raporunda, olay yerinden toplanan birçok numunede yüksek derecede toksik ve patlayıcı bir kimyasal madde olan baryum nitrat bulunduğu belirtilmiştir.

8. İkinci bilirkişi raporu 31 Mart 2008 tarihinde soruşturma dosyasına eklenmiştir. İncelenen adli delillere ve bazı tanıkların polise verdiği ifadelere dayanan detaylı bulgular içeren raporda, ilgili yönetmelikler uyarınca aşağıda yer alan kişilerin ve makamların kazadan sorumlu oldukları tespit edilmiştir:

- Atölyenin sahibi olan S.B., ilgili mevzuat tarafından belirtilen çeşitli ruhsat ve güvenlik gerekliliklerine uymadığı için patlamadan 2/10 oranında;
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi temel olarak ilgili mevzuat tarafından belirtilen ruhsatlandırma ve denetleme görevlerini yerine getirmediği için her biri patlamadan 3/10 oranında;
- Elektrik dağıtım şirketi BEDAŞ (Boğaziçi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi), iskânı olmayan binaya elektrik bağlaması sebebiyle patlamadan 1/10 oranında;
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, sigortasız işçilerin çalıştığı atölyeyi denetlememesi sebebiyle patlamadan 1/10 oranında sorumlu bulunmuştur.

9. Bilirkişilerin bulgularını ve Çağdaş Hukukçular Derneği tarafından yapılan suç duyurusunu (bk. yukarıda 6. paragraf) göz önüne alan İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, kamu görevlilerinin yargılanmasıyla ilgili 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun uyarınca öngörülen mekanizma uyarınca, birçok kamu görevlisinin soruşturulması için yetkili makamlardan izin istemiştir.

a. Eski Zeytinburnu Kaymakamı ile Eski İstanbul İl Emniyet Müdürü'ne karşı açılan işlemler

10. Olayla ilgili ön incelemesini yaptıktan sonra İstanbul Valiliği 21 Kasım 2008 tarihinde eski Zeytinburnu Kaymakamı (S.C.) ile eski İstanbul

İl Emniyet Müdürü (C.C.) hakkında soruşturma izni vermeyi reddetmiştir. İstanbul Valiliği, söz konusu yetkililerin, yerel belediyeler gibi, bu iş yerini denetlemekle yükümlü olan diğer organlar tarafından dikkatlerine sunulan herhangi bir düzensizlik olmadığından söz konusu iş yeri ile ilgili harekete geçme zorunluluklarının olmadığına karar vermiştir. Söz konusu karar başvuranlara tebliğ edilmediği için kendileri bir itirazda bulunamamışlardır.

11. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 15 Eylül 2009 tarihinde İstanbul Valiliğinin kararı uyarınca, S.C. ve C.C. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

12. Başvuranların vekili belirtilmeyen bir tarihte S.C. ve C.C. aleyhinde başka bir suç duyurusunda bulunmuştur. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 15 Eylül 2009 tarihli kararına atıf yaparak, 12 Kasım 2009 tarihinde bir kez daha kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvuranlar bu karara karşı itiraz etmişlerdir. Söz konusu itiraz, Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 25 Aralık 2009 tarihinde reddedilmiştir.

b. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ile Zeytinburnu Belediye Başkanına karşı açılan işlemler

13. İçişleri Bakanlığı, 15 Nisan 2011 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı (K.T.) ile Zeytinburnu Belediye Başkanı'nın (M.A.) olayla ilgili sorumlulukları hakkında kendi müfettişleri tarafından yapılmış ön inceleme bulgularına dayanarak, haklarında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. Bakanlık müfettişinin bulduğu bulgulara göre, söz konusu atölyenin ruhsatlandırma ve denetleme görevleri İstanbul Büyükşehir Belediyesinin görev alanı kapsamı dışındadır. Ayrıca, atölyenin ruhsatlandırma ve denetiminden sorumlu olan söz konusu Zeytinburnu Belediyesi makamları böyle bir denetimde bulunmuşlar, ancak atölye sahibi havai fişek gibi piroteknik maddelerin üretimini yaptığını beyan etmediği için görevliler atölyeye karşı herhangi bir önlem alma gereği görmemişlerdir. Başvuranlar, söz konusu karara itiraz etmişlerdir.

14. Danıştay, 25 Kasım 2011 tarihinde, itirazı K.T. bakımından reddetmiş; ancak ilgili yönetmelik uyarınca söz konusu iş yerinin denetiminden ve ruhsatlandırılmasından M.A.'nın belediyesinin sorumlu olduğuna karar vererek itirazı M.A. bakımından kabul etmiştir. Dolayısıyla Danıştay, M.A. hakkında soruşturma yapılmasına izin vermiştir.

15. Bu doğrultuda, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı K.T. hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı vermiştir. Bununla birlikte, Zeytinburnu Cumhuriyet Savcılığı tarafından M.A.'nın sorumlu olup olmadığıyla ilgili bir soruşturma başlatılmıştır. Söz konusu soruşturma sonucunda, olayla ilgili M.A.'nın ihmalde bulunduğu veya görevini kötüye kullandığına dair yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvuranlar, bu karara itiraz etmişlerdir.

16. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 15 Mart 2012 tarihinde söz konusu itirazı kabul ederek M.A. hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı iptal etmiştir.

c. İstanbul Büyükşehir Belediyesi personeli hakkında açılan işlemler

17. Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma izni talebiyle ilgili yazının alınması üzerine, İstanbul Büyükşehir Belediyesinde mevcut ve eski ruhsat denetleme müdürlerinin (Y.P., F.K. ve T.A.) sorumlulukları hakkında bir ön inceleme yürütülmüştür. İncelemede söz konusu patlayıcı madde üretiminin ruhsatlandırılması ve denetiminin İstanbul Büyükşehir Belediyesinin görevleri arasında olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Bu doğrultuda İstanbul Valiliği, 16 Ocak 2009 tarihinde, Y.P., F.K. ve T.A hakkında soruşturma izni verilmemesine karar vermiştir. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 11 Haziran 2009 tarihinde, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının söz konusu karara karşı yaptığı itirazı, yasal süre sınırının dışında yapıldığı gerekçesiyle reddetmiştir.

d. Zeytinburnu Belediyesi personeli hakkında açılan işlemler

19. Bakırköy Cumhuriyet Savcılığının, söz konusu iş yerinin denetimi ve kontrolünden sorumlu olan Zeytinburnu Belediyesi personelinin soruşturulmaları için izin talebi üzerine, Zeytinburnu Kaymakamlığı üç imar ve şehircilik müdürü (Ş.Y., H.K. ve S.K.), bir ruhsat ve denetim müdürü (R.T.), bir ruhsat denetim ve iktisat müdürü (H.O.) ve bir zabıta müdürü (F.K.) hakkında ön inceleme yapmıştır. Zeytinburnu Kaymakamlığı, 30 Aralık 2008 tarihli bir kararla söz konusu kişilerin patlamanın gerçekleşmesiyle ilgili kusurlarının veya ihmallerinin bulunmadığı gerekçesiyle haklarında soruşturma yapılmasına izin vermemiştir.

20. Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı söz konusu karara karşı itirazda bulunmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 11 Mart 2009 tarihinde Kaymakamlığın kararını iptal etmiş ve söz konusu kişiler hakkında soruşturma yapılmasına izin vermiştir. İdare Mahkemesi, dava dosyasında söz konusu Zeytinburnu Belediyesi personelinin patlamadan sorumlu olup olmadıkları hususunda soruşturma yapılmasını haklı kılacak yeterli materyal bulunduğu karar vermiştir.

e. İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü eski Müdürü hakkında açılan işlemler

21. Hükümet'in görüşlerine göre, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü eski Müdürü A.T. hakkında da soruşturma izni istemiştir. İstanbul Valiliği ilk başta A.T.'nin soruşturulması için izin vermediği hâlde, bu karar daha sonra İstanbul Bölge İdare Mahkemesi tarafından 11 Haziran 2010 tarihinde bozulmuştur.¹

1. Bu kararların hiçbiri Mahkemeye sunulmamıştır.

2. Ceza Yargılamaları

22. Söz konusu kamu görevlilerinin soruşturulmaları için idari iznin alınmasının ardından, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı olayla ilgili üç ayrı iddianame düzenlemiştir.

23. İlk iddianame 28 Ekim 2009 tarihinde Zeytinburnu Belediyesi personeli Ş.Y., H.K., S.K., F.K. ve R.T. (bk. yukarıda 19. paragraf), söz konusu binanın sahipleri (Res. K. ve Rem. K.) ve H.A. (söz konusu atölyenin çalışanlarından biri) aleyhinde hazırlanmıştır. Bütün şüpheliler Türk Ceza Kanunu'nun 85 § 2 maddesi uyarınca taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olmakla suçlanmışlardır. Zeytinburnu Belediyesi personeli ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 257 § 1 maddesi uyarınca görevi kötüye kullanmakla suçlanmışlardır.

24. İkinci iddianame 28 Temmuz 2010 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nun 85 § 2 ve 257 § 2 maddeleri uyarınca İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü Müdürü A.T. (bk. yukarıda 21. paragraf) hakkında hazırlanmıştır.

25. Üçüncü iddianame 29 Haziran 2012 tarihinde Türk Ceza Kanunu'nun 85 § 2 maddesi uyarınca Zeytinburnu Belediyesi Başkanı M.A. (bk. yukarıda 16. paragraf) aleyhinde hazırlanmıştır.

26. Üç davanın birleştirildiği Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde olayla ilgili yargılamalar yapılmıştır. Yargılamalar sırasında, yaklaşık seksen beş kişi mağdur veya müşteki sıfatıyla dinlenmişlerdir. Yerel mahkeme ayrıca birçok görgü tanığının ifadesini almış ve hazırlık soruşturması sırasında toplanan bütün delilleri (fotoğraflar ve video kayıtları, otopsi raporları, Adli Tıp Kurumu raporları, keşif incelemesi raporları, ilgili kamu kurumları tarafından düzenlenen ön inceleme raporları ve diğer bilirkişi raporları gibi) incelemiştir. Ayrıca altı üniversite profesörü ve mühendislerden oluşan bilirkişilerden yeni bir bilirkişi raporu hazırlanmasını ve söz konusu patlamaya yol açan koşullarla ilgili olan bütün kamu makamlarından ilgili bilgi ve belgeleri de talep etmiştir.

27. Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi, elindeki bütün bilgi ve delillere dayanarak ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin olayla ilgili içtihadını dikkate alarak (*Öneriyıldız/Türkiye* [BD], no. 48939/99, AİHM 2004-XII davasında belirlendiği gibi), 14 Temmuz 2014 tarihinde aşağıdaki tespitlerin yer aldığı kararını vermiştir:

- Zeytinburnu Belediyesi personeli F.K. ve R.T.'ye atılı suçları sabit bularak her birinin yedi yıl altı ay hapis cezasına mahkûm edilmesine;
 - Zeytinburnu Belediyesi personeli S.K. ve Ş.Y.'ye atılı suçları sabit bularak her birinin dört yıl iki ay hapis cezasına mahkûm edilmesine ve iki davada da söz konusu cezanın 30.400 Türk lirası (olay tarihinde yaklaşık 10.535 avro) adli para cezasına çevrilmesine;
 - Zeytinburnu Belediyesi çalışanı H.K.'ye atılı suçları sabit bularak bu kişinin iki yıl altı ay hapis cezasına mahkûm edilmesine ve söz konusu cezanın 18.200 Türk lirası (olay tarihinde yaklaşık 6.300 avro) adli para cezasına çevrilmesine;
 - Binanın sahipleri Res.K. ve Rem.K.'ye atılı suçları sabit bularak her birinin beş yıl hapis cezasına mahkûm edilmesine;
 - Zeytinburnu Belediye Başkanı'nın (M.A.) ve eski İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü Müdürü'nün (A.T.) beraatine ve
 - Söz konusu iş yerinde çalışan H.A.'nın beraatine karar vermiştir.
28. Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesinin karına karşı temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Dava dosyasındaki en son bilgilere göre, temyiz yargılamaları Yargıtay önünde hâlen derdesttir.

3. Tazminat Davaları

29. Başvuranlar, 2008 yılında belirtilmeyen bir tarihte, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Zeytinburnu Belediyesi ve BEDAŞ aleyhinde İstanbul İdare Mahkemesi nezdinde tazminat davası açmışlardır. Başvuranlar, maddi

tazminat olarak 185.000 Türk lirası ve manevi tazminat olarak 250.000 Türk lirası talep etmişlerdir.

30. Ceza davası dosyasındaki delillerle birlikte başvuruların maruz kalmış oldukları zararın tespiti için aldığı bilirkişi raporuna dayanan İstanbul İdare Mahkemesi, 22 Haziran 2011 tarihinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Zeytinburnu Belediyesinin söz konusu olaydan müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğuna karar vermiştir. İstanbul İdare Mahkemesi başvurulara, maddi tazminat olarak 138.203,35 Türk lirası (yaklaşık 59.950 avro) ve manevi tazminat olarak 180.000 Türk lirasının (yaklaşık 78.000 avro) faiziyle birlikte ödenmesine hükmetmiştir.

31. Danıştay, 26 Eylül 2012 tarihinde, bütün taraflarca yapılan temyiz başvurusu üzerine, söz konusu kararı bozmuştur. Danıştay, olaydan sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi sorumlu tutulmuş olmasına rağmen dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin geri kalan üç davalının da kusurlu olduklarını gösterdiğine karar vermiştir.

32. Danıştay, 28 Ocak 2014 tarihinde, beş davalı tarafından yapılan karar düzeltme talebini reddetmiştir.

33. İstanbul İdare Mahkemesi, davalıların her birine ait sorumluluğun tespit edilmesi için yeni bir bilirkişi raporu almıştır. Söz konusu raporda bütün davalıların olaydan belli derecelerde sorumlu oldukları belirtilmiştir. Bu doğrultuda idare mahkemesi, 28 Ekim 2015 tarihinde, daha önce belirlenen miktarların (bk. yukarıda 30. paragraf) beş davalı tarafından müştereken ve müteselsilen ödenmesine hükmetmiştir.

34. İstanbul İdare Mahkemesinin kararı karşı temyiz başvurusunda bulunulmuştur. Dava dosyasındaki en son bilgilere göre, temyiz yargılamaları Danıştay önünde hâlen derdesttir.

B. İlgili İç Hukuk

35. Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 85

“(1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Madde 257

“(1) ... görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) ... görevinin gereklerini yapmaktan ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

36. Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması hakkındaki 4483 sayılı Kanun ile ilgili detaylı bilgi *M. Özel ve Diğerleri/Türkiye* (no. 14350/05 ve diğer 2 başvuru, § 133, 17 Kasım 2015) ve *Aydoğdu/Türkiye* (no. 40448/06, §§ 37-39, 30 Ağustos 2016) davalarında bulunabilir.

ŞİKÂyetLER

37. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında, başta İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı olmak üzere yetkili makamların, bu tür iş yerleriyle ilgili ruhsatlandırma ve denetleme görevlerini yerine getirmemesi sebebiyle yasa dışı faaliyet gösteren bir havai fişek atölyesinde meydana gelen patlamanın ardından yakınları Orhan Saday'ın hayatını kaybettiği hususunda şikâyetçi olmuşlardır.

38. Başvuranlar, ayrıca Sözleşme'nin 2 ve 6. maddeleri kapsamında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı'nın, 4483 sayılı Kanun ile öngörülen izin mekanizması nedeniyle ceza yargılamalarından muaf

tutulması hususunda şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar, ek olarak Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında, söz konusu izin mekanizmasının mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiğini ve dolayısıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı'nın görevlerini yerine getirmekte gösterdiği ihmalkârlıktan dolayı yargılanmasını talep etme haklarının da ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

39. Başvuranlar, son olarak, 4483 sayılı Kanun'la öngörülen izin mekanizmasının 2. maddeyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki haklarını da ihlal ettiğini iddia etmişlerdir. Bu bağlamda başvuranlar, İçişleri Bakanlığının İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı hakkında soruşturma izni vermemesinin dayanağı olan ön incelemenin, Büyükşehir Belediyesi tarafından istihdam edilen müfettişler tarafından yürütüldüğünü ve bu sebeple bağımsızlıklarının ve tarafsızlıklarının açıkça şüpheli olduğunu vurgulamışlardır. Bu koşullar altında, olayla ilgili yürütülen ceza soruşturmasının etkili ve söz konusu olaydan sorumlu olan kişilerin tespit edilmelerini ve cezalandırılmalarını sağlamaya elverişli olduğunun düşünülmemeyeceğini ileri sürmüşlerdir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Hükümetin İlk İtirazı

40. Hükümet, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi uyarınca, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesi ile başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiğini iddia etmiştir. Bu anlamda Hükümet, patlamayla ilgili ceza yargılamalarının ve başvuranların açmış olduğu tazminat davalarının yerel mahkemeler önünde hâlen derdest olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca, söz konusu yargılamaların sonuçlanması üzerine başvuranların kalan şikâyetleri ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma yolu

açık olacaktır. Hükümet bu bağlamda, Mahkemenin *Hasan Uzun/Türkiye* ((k.k.), no. 10755/13, §§ 69 ve 70, 30 Nisan 2013) davasında vermiş olduğu karara göre, bireysel başvuruda bulunmanın etkili bir hukuk yolu olduğunu ve bu yolun başvurular tarafından tüketilmesi gerektiğini belirtmiştir.

41. Başvuranlar cevap olarak, başvurunun Mahkemeye yapıldığı sırada mevcut olan tüm iç hukuk yollarını tükettiklerini iddia etmişlerdir. Başvuranlar bu bağlamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı K.T. hakkındaki yargılamaların 25 Kasım 2011 tarihinde Danıştay'ın soruşturma izni vermemesiyle sona erdiğini vurgulamışlardır. Hükümet tarafından bahsedilen Anayasa Mahkemesi önündeki hukuk yolunun ise ancak 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren geçerli olduğunu ve bunun K.T.'ye karşı şikâyetleriyle ilgili olarak başvurabilecekleri bir hukuk yolu olmadığını belirtmişlerdir.

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

42. Mahkeme öncelikle, başvuranların şikâyetlerinin yalnızca Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanısındadır. Sözleşme'nin ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

“1.Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...) hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.”

43. Mahkeme bu bağlamda, başvurunun asıl, ruhsatsız olarak gizlice havai fişek üretimi yapan bir atölyede meydana gelen patlama sebebiyle başvuranların yakınının ölmesiyle ilgili olduğunu ve bunun gibi atölyelerin şüphesiz ki, uygun şekilde düzenlenmemiş ve denetlenmemiş ise, insanların güvenliğini tehlikeye sokabilecek tehlikeli bir faaliyet olduğunu kaydetmektedir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Öneryıldız/Türkiye* [BD], no. 48939/99, § 71, AİHM 2004-XII ve *Muçibabić/Sırbistan*, no. 34661/07, § 126, 12 Temmuz 2016).

44. Bununla beraber Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesinin, Devleti, sadece kasıtlı ve yasaya aykırı şekilde yaşama son vermektan kaçınmaya değil, aynı zamanda yetki alanına giren kişilerin yaşamlarını korumak için gerekli olan makul tedbirleri almaya zorunlu kıldığını kaydetmektedir (bk., diğer kararlar arasında, *Ciechońska/Polonya*, no. 19776/04, § 60, 14 Haziran 2011 ve burada anılan davalar). Ciddi yaralanma ve ölüm durumunda, yukarıda anılan 2. madde kapsamındaki görev; Devletin olayları tespit etmeye, kusurlu olanları sorumlu tutmaya ve mağdura uygun bir tazmin imkânı sağlamaya elverişli hukuk yollarının varlığını güvence altına alan, etkili ve bağımsız bir yargı sistemine sahip olmasını gerektirir. Somut davada olduğu gibi tehlikeli faaliyetlerle bağlantılı olarak meydana gelen can kayıpları veya ciddi yaralanmalar bağlamında, Mahkeme, ceza soruşturmasının vazgeçilmez olduğu kanaatinde (bk. *Mikhno/Ukrayna*, no. 32514/12, § 131, 1 Eylül 2016 ve burada anılan davalar).

45. Mahkeme somut davada, başvuranların piroteknik maddelerin üretimi faaliyetinde bulunan iş yerlerinin ruhsatlandırılmasını ve denetimini düzenleyen yasal veya düzenleyici bir çerçevenin mevcut olmayışından veya ilgili yasal veya düzenleyici çerçevenin hatalı çalışmasından kaynaklanan yapısal bir eksiklikten şikâyetçi olmadıklarını kaydetmektedir (bk., örneğin, *Aydoğdu/Türkiye*, 40448/06, §§ 62-64 ve §§ 87-88, 30 Ağustos 2016). Başvuranlar daha ziyade, (i) Devlet makamlarının (ve özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı K.T.'nin) söz konusu atölyenin ruhsatlandırma ve denetiminde gerekli özeni göstermemelerinden ve (ii) olay sonrasında yeterli hukuki karşılığın verilmediğine, özellikle Orhan Saday'ın ölümüyle ilgili sorumlüğün belirlenmesi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı hakkında ceza yargılamalarının açılmamasından şikâyet etmişlerdir. Mahkeme, söz konusu şikâyetlerin kabul edilebilirliğinin incelenmesine başlamadan önce, tek başına tazminat vermeyi amaçlayan hukuk yollarının bu durumda davalı Devletin 2. madde

kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi için yeterli olmayacağını düşünerek, incelemesini olayın sonrasında yürütülen ceza yargılamaları ile sınırlandıracağını vurgulamaktadır (bk. yukarıda anılan *Öneriyıldız*, § 111).

46. Mahkeme, başvuranların şikâyetlerinden ve diğer beyanlarından hareketle, başvuranların savlarının daha çok İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı K.T.'nin söz konusu atölyenin ruhsatlandırılması ve denetimiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmediği iddiasına rağmen kendisinin yargılanmamasına odaklandığını kaydeder. Ancak Mahkeme, Sözleşme'nin bir başvurana üçüncü tarafların bir suç nedeniyle yargılanmalarını veya cezalandırılmalarını isteme hakkı sağlamadığını vurgular (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Perez/Fransa* [BD], no. 47287/99, § 70, AİHM 2004-I; ayrıca bk. yukarıda anılan *Öneriyıldız*, § 96). Ek olarak, bireylerin cezai sorumluluğuna ilişkin benzeri iç hukuk sorunlarının incelenmesi Mahkemenin görevleri arasında değildir, zira bu konu ulusal mahkemelerin takdirine bırakılmıştır. Yine bu bağlamda suçlu-suçsuz kararı vermek de Mahkemenin görevi değildir (bk. aynı kararda § 116). Mahkeme, tehlikeli faaliyetlerden kaynaklanan ölümler kapsamında bile, 2. madde kapsamındaki hakkın, etkililik açısından belli asgari standartları karşılayan ve tehlikeli faaliyetlerden kaynaklanan ölümle ilgili cezai müeyyidelerin soruşturmada bulunan bulgularla desteklendiği hâllerde ve ölçüde uygulanmasını sağlayacak bağımsız ve tarafsız bir resmi soruşturma prosedürünün temin edilmesiyle sınırlı olduğunu kaydeder (bk. aynı kararda § 116). Somut davada, olayla ilgili ceza soruşturması başlatılmış ve bazı kamu görevlilerine ve özel kişilere karşı ceza davası açılmıştır. Bu kişiler yalnızca Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesi gereği görevlerinin gereklerini yapmakta ihmal göstermekten mahkûm edilmemişler, bunlardan bazıları aynı zamanda ilk derece mahkemesi tarafından Türk Ceza Kanunu'nun 85 § 2 maddesi kapsamında taksirle ölüme neden olma suçundan mahkûm edilmişlerdir (kamu görevlileri aleyhindeki yaşamı tehlikeye düşürücü eylemlerle ilgili yapılan suçlamaların niteliğiyle ilgili

eleştiriler için bk. aynı kararda § 116). Ayrıca, kamu görevlileri de dâhil olmak üzere, mahkûm edilenlerden bazıları ciddi cezalara çarptırılmıştır. İlk derece mahkemesinin kararına karşı temyiz başvurusunda bulunulmuş ve Yargıtay nezdinde temyiz yargılamalarının hâlen derdest olduğu görülmektedir.

47. Mahkeme başta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı K.T. (başvuranların özellikle şikâyet ettiği kişi) olmak üzere bazı kamu görevlilerinin, idari mercilerin soruşturma izni vermemesi (4483 sayılı Kanun ile tanınan yetkiden dolayı) sebebiyle yargılamaya tabi tutulmadıklarını kaydetmektedir. Mahkeme, bağımsız ve tarafsız olmaması (başvuranların iddia ettiği gibi) da dâhil olmak üzere 4483 sayılı Kanun tarafından sağlanan izin mekanizmasını (bk., örneğin, yukarıda anılan *M. Özel ve Diğerleri*, § 198 ve yukarıda anılan *Aydoğdu*, § 90) eleştirmesine rağmen, aynı zamanda belli bir davadaki adli yargılamaların etkililiği hususunun, birbirinden bağımsız düşünülmeleyen birkaç ilişkili unsurun bağlantılı olarak ele alınacağı genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiği kanaatinde (bk. *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], no. 24014/05, § 225, 14 Nisan 2015). Söz konusu ceza yargılamalarının Yargıtay nezdinde hâlen derdest olduğunu ve başvuranların, ilke olarak, yargılamaların bitmesinin ardından Anayasa Mahkemesi önünde söz konusu yargılamalarla ilgili şikâyetleri için itirazda bulunma olanağına sahip olduklarını dikkate alan Mahkeme, mevcut durumda, yalnızca İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı'nın 4483 sayılı Kanun tarafından sağlanan izin mekanizması sebebiyle yargılamaya tabi tutulamamasına dayanarak ceza yargılamalarının etiksiz olduğunu söyleyecek konumda değildir. Mahkeme, bu bağlamda, Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi kapsamında iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralı hakkındaki içtihadında ortaya koyulan genel prensipleri tekrar eder (bk., örneğin, *Sargsyan/Azerbaycan* [BD], no. 40167/06, §§ 115-116, AIHM 2015) ve özellikle, yerel mahkemelerin Sözleşme'yle korunan bir hakkın ihlali iddiasıyla en azından esasta

ilgilenmesini mümkün kılan ulusal düzeyde bir hukuk yolu varsa, bu hukuk yolunun tüketilmesi gerektiğini belirtir (bk., bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Vučković ve Diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve diğer 29 başvuru, § 75, 25 Mart 2014).

48. Bu gerekçelerle, Mahkeme, başvurunun an itibariyle zamanından önce yapıldığını ve dolayısıyla Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği kanaatindedir. Davada nihai karar verildikten sonra, başvurular hâlâ iddia edilen ihlalden mağdur olduklarını düşünürlerse şikâyetlerini Mahkemeye tekrar sunma yolu kendilerine açık olacaktır.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup, 14 Aralık 2017 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Robert Spano
Başkan

1. Neşe SADAY, 1979 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.
2. Adnan SADAY, 1958 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.
3. Aykut Metehan SADAY, 1995 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.
4. Fulya SADAY, 2006 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.
5. Salih SADAY, 1985 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.
6. Turna SADAY, 1960 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. tarafından temsil edilmiştir.
7. Umutcan SADAY, 2002 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir ve O.M. Eyübođlu tarafından temsil edilmiştir.